

КБ «Південне» В. Д. Ткаченко, М. О. Мітрахов, О. Ю. Тимченко, В. В. Зуєв, В. А. Задонцев, М. К. Хватов, А. Я. Стеценко. Обговорювалася багатотомна праця «Ракетно-космічна наука, техніка і промисловість України», створення якої розпочали ЦДПІН ім. Г. М. Доброва НАН України та КБ «Південне» ім. М. К. Янгеля. В результаті обговорення сторони дійшли думки, що праця має відображати історію ракетно-космічної галузі України крізь призму наукових та інженерно-конструкторських ідей та рішень, діяльності її провідних представників, науково-технічних шкіл, інститутів, організацій та підприємств, з широким використанням архівних документів і матеріалів. Причому історія ракетно-космічної галузі України викладатиметься в світовому та суспільно-політичному контекстах. Відповідно до такого підходу запропоноване академічне видання складатиметься з чотирьох томів:

Т. 1. Історія.

Т. 2. Інститути, організації, підприємства. Науково-технічні школи.

Т. 3. Біографічний словник провідних діячів.

Т. 4. Архівні документи, матеріали, звіти.

Подібне видання в Україні створюється вперше, воно не має аналогів і в зарубіжній історіографії. КБ «Південне» протягом останніх років підготувало чимало книг з ракетно-космічної тематики, низку книг опубліковано також іншими організаціями України у зв'язку

з їх ювілейними датами. Проте цілісного уявлення про історію ракетно-космічної галузі України ці видання не дають, до того ж у них не показано внесок академічних інститутів у ракетно-космічну справу. Інформація про це в академічних звітах та у наявних джерелах також практично відсутня.

В рамках конференції відбулися робочі зустрічі Голови Державного космічного агентства України О. С. Уруського з представниками Orbital ATK, де обговорювалася реалізація проекту «Антарес», а також з президентом Румунського космічного агентства (ROSA) М. Пізо, де сторони обговорили питання та перспективи співробітництва України та Румунії в галузі освоєння космічного простору в мирних цілях. Однією з ключових тем переговорів був довід вступу Румунії до Європейського космічного агентства.

Наукові заходи конференції вдало доповнювалися культурними подіями: екскурсією по місту, прогулянкою на теплоході по Дніпру та концертною програмою, завдяки чому учасники отримали незабутні позитивні емоції.

Підсумком міжнародної конференції «Космічні технології: сьогодення та майбутнє» стало розуміння того, що Україна може плідно працювати в космічній галузі та бути провідною космічною державою.

*М. О. Мітрахов, к. т. н.,
директор представництва
ДП «КБ «Південне» в м. Києві;*

*А. С. Литвинко, д. і. н.,
Центр досліджень науково-технічного потенціалу
та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України*

Всеукраїнський круглий стіл «Інформаційне суспільство: його проблеми та перспективи у XXI столітті»

25 березня 2015 року в Києві у Національному авіаційному університеті відбувся Всеукраїнський круглий стіл «Інформаційне суспільство: його проблеми та перспективи у XXI столітті». Робота круглого столу була присвячена обговоренню низки теоретичних питань, пов'язаних із трансформацією культурних цінностей в умовах інформаційного суспільства, аналізу філософських засад діяльності особистості в контексті глобалізації та окресленню перспектив вирішення суспільних проблем в культурі інформаційної ери. Його учасники обговорили низку актуальних проблем сучасності, виявили позитивні тенденції становлення інформаційного суспільства, а також низку негативних наслідків застосування інформаційних технологій у різних сферах буття як світової спільноти, так і українського соціуму.

Організаторами круглого столу виступили Національний авіаційний університет, Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки імені Г. М. Доброва НАН України, кафедра філософії та соціології Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця.

У роботі круглого столу взяли участь молоді вчені, аспіранти, студенти, викладачі та науковці провідних університетів і наукових установ України та зарубіжжя, зокрема з Росії. Учасники з України представляли такі міста: Київ, Вінниця, Миколаїв, Кіровоград, Житомир, Дрогобич, Одеса. Загалом у засіданнях взяли участь 107 представників вітчизняних та зарубіжних академічних та вищих навчальних закладів.

З привітанням та побажаннями учасникам круглого столу плідної роботи виступив голова оргкомітету, доктор філологічних наук, професор, директор Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету А. Г. Гудманян. Він відзначив актуальність теми круглого столу, підкреслив необхідність посилення ролі діалогу у сучасному інформаційному суспільстві, наголосив на необхідності співпраці наукових кіл задля досягнення взаєморозуміння у країні, побажав учасникам плідної роботи.

Робота круглого столу проводилася у двох секціях. Засідання секції «Трансформаційні процеси в культурі інформаційного суспільства» відбувалося під головуванням доктора філософських наук, професора, завідувача кафедри філософії Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету Л. Г. Дротянко. У своїй доповіді «Особливості діалогу в культурі інформаційної ери» вона підняла актуальну в теоретичному і практичному стосунках проблему налагодження діалогу між культурами, етносами, країнами. Автор зазначила, що діалог як комунікаційна взаємодія, що веде до вирішення спільних проблем на основі принципів толерантності та необхідності збереження культурного різноманіття світу, передбачає тривалі і складний процес вироблення адекватних моделей побудови нової соціокультурної конструкції, що відповідала б викликам часу, і саме тому діалог може стати основою майбутньої системи людських відносин в межах полікультурного світу. Головне завдання діалогу – взаєморозуміння. Слово має бути почутим!

Також на засіданні секції було заслухано та обговорено виступи доктора філософських наук, професора, головного наукового співробітника Центру дослідження науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України В. І. Онопрієнка на тему «Ризикогенність суспільства знань і мегатехнологій». Передумови виникнення суспільства ризику безпосередньо пов'язані зі зростанням наукового знання і розширенням можливостей науково-технічної діяльності як найважливішого чинника соціальних трансформацій. Доповідач зробив спробу оцінити ризикогенність несформованого суспільства знань і насамперед його

мегатехнологій, що кардинально змінюють онтологічні характеристики соціокультурної реальності, світогляду та світосприйняття людини.

Доповідь кандидата філософських наук, доцента Центру гуманітарної освіти НАН України Т. Д. Суходуб на тему «Культура “перехідних епох” як підстава суспільних трансформаційних процесів» була присвячена розгляду особливостей культури сучасної перехідної епохи, у тому числі тих, що мають деструктивне начало. Якщо вихід із кризи античної доби був знайдений через ідеї християнства, то сучасна епоха, яка характеризується багатоплановістю і багатопроblemністю, перспектив вирішення проблем не пропонує. Жорсткі політичні технології, ускладнення апарату влади, амбівалентний характер політичних систем, конфлікт культури і технологій, оброблення суспільної свідомості новими технологіями є руйнівними для людини.

Жвава дискусія виникла при обговоренні питання впливу електронних мас-медіа на буття соціуму. В ході обговорення цього питання було розглянуто проблеми комунікації у сучасному суспільстві. Доцент кафедри філософії НАУ О. П. Скиба акцентувала увагу на значенні для наукової комунікації наукових електронних видань, за допомогою яких здійснюється обмін думками між ученими, що сприяє виникненню нових знань та ідей. Науковий журнал в усі часи був одним із важливих джерел інформації та найбільш вдалими і успішним засобом наукової комунікації, тому поява нової форми наукового журналу – електронного – зумовила цілу низку змін і у самій системі наукових комунікацій. Стрімкий розвиток електронних видань і їхні безумовні переваги дозволяють прогнозувати зникнення вже в недалекому майбутньому традиційних видань.

Доцент кафедри філософії НАУ О. М. Сідоркіна, розглядаючи кризові явища у соціальному просторі як передумову культурних трансформацій, відзначила, що в умовах ситуації невизначеності та необхідності вибору певних ідеалів та духовних пріоритетів, цінності як особливий компонент духовного світу людини дозволяють подолати буденне буття, отримати відчуття і можливість свободи та самоствердження. Проте розвиток процесів у структурі соціального простору час від часу характеризується гострою та конфліктністю. Специфікою сучасних процесів у соціальному просторі є ситуація кризи ustalених ціннісних суспільних норм, що супроводжується кризою самоідентифікації як на рівні окремої особистості, так і на рівні соціальних прошарків і груп, а специфічним проявом стану духовного простору і суспільної свідомості в постсоціалістичних країнах є феномен парадоксу. Парадоксальність полягає у поєднанні в одних і тих самих окремих людей різноспрямо-

ваних і суперечливих думок, установок, орієнтацій, форм протиріч, що породжує взаємовиключні установки та орієнтації людей. Отже, в умовах сучасних трансформацій в рамках соціального простору відбувається формування певних суспільних страт, яким притаманний різний тип структур свідомості та психології, зорієнтований на різні ціннісні основи.

Аспірант НАУ С. С. Орденів підняв проблему рецепції суспільної правосвідомості в інформаційну добу. Поряд із позитивними аспектами, спричиненими інформатизацією та інтелектуалізацією, становлення «інформаційного суспільства» супроводжується загостренням низки протиріч, пов'язаних зі зміною соціокультурних орієнтацій та прискороною трансформацією ціннісних систем. Зокрема, підвищується вірогідність розбіжностей між індивідуальними та груповими аксіологічними установками, відбувається зіткнення соціокультурних та ментальних утворень різних культур, розмиття ціннісних орієнтирів, що становить загрозу спотворення міжкультурних відносин і форм взаємодії та негативної трансформації комунікативних практик. Так, у процесі впровадження міждержавних конвенцій і міжнародних угод у сфері інформаційних технологій у країнах-реципієнтах на рівні суспільної свідомості не сприймається дескриптивна сторона цих повідомлень. Це пов'язано з тим, що суспільні відносини, врегульовані міжнародними конвенціями в цих суспільствах, не виникли або знаходяться у стані становлення, тому має місце сприйняття тільки прескриптивної сторони повідомлення. У зв'язку з цим у країнах-реципієнтах на рівні суспільної правосвідомості відбуваються трансформаційні процеси, які мають деструктивний характер.

В обговоренні проблем, піднятих у зазначених виступах, взяли участь всі учасники секції. Зокрема, аспірант НАУ Г. М. Клешня, говорячи про постмодерні виміри культури інформаційного суспільства, приділила увагу проблемам взаємовпливу інформаційно-комунікаційних технологій та деяких феноменів культури постсучасності. Зокрема було зазначено, що різноманітність та гіпертекстуальність є притаманними як Інтернету, так і сучасній культурі в цілому. Відзначено втрату цілісності системи культури, заміну її на ілюзію шляхом суміщення несумісного, заміну розвиваючої, виховної функції мистецтва на розважальну. Відмічено, що атомізація, притаманна інформаційному суспільству, приводить до зростання значення біологічних особливостей людини внаслідок втрати нею соціальних функцій.

Кандидат філософських наук, викладач кафедри авіаційної психології ГМІ НАУ Т. В. Мершій розглянула місце інформаційно-комунікаційних технологій у контркультурному

середовищі інформаційного суспільства. Було зосереджено увагу на місці інформаційно-комунікативних технологій у контркультурному середовищі інформаційного суспільства; зазначено, що основні тенденції функціонування сучасної контркультури полягають у створенні умов для самореалізації особистості в культурі інформаційної ери; вказано на особливості трансформації контркультурного середовища в інформаційну добу.

Проблему мас-медіа як засобу конструювання соціальної реальності в інформаційному суспільстві було розглянуто кандидатом філософських наук, докторанткою кафедри філософії ГМІ НАУ Л. А. Ороховською. Нові засоби телекомунікацій, стільниковий зв'язок, Інтернет започаткували новий етап у розвитку світової економіки, політики, соціальної та культурної сфер, розширили можливості комунікації як між окремими людьми, так і між державами, прискорили процес формування планетарного інформаційного простору, світового ринку капіталів, товарів і робочої сили. Під впливом медіакультури інформаційної доби формуються нові стилі життя, зразки споживання, життєві орієнтації, організація дозвілля, створюються альтернативні системи цінностей та ідеологій, нових сенсів, знає змін весь нормативно-рольовий комплекс.

Також не залишилася поза увагою учасників круглого столу проблема насилля в соціальних мережах, яку підняла кандидат юридичних наук, здобувач Центру гуманітарної освіти НАН України О. Б. Федоровська. Вона наголосила на тому, що право на формування індивідуальних продуктів вимагає осмислення свободи слова в нових реаліях.

Слід окремо згадати студентів – учасників цієї секції. Це студенти другого курсу Гуманітарного інституту та Інституту комп'ютерно-інформаційних технологій Юлія Федько, Вікторія Мартинюк, Тетяна Шачковська, Анна Комар. Вони взяли участь в обговоренні нових форм комунікації в інформаційному суспільстві, впливу ЗМІ на суспільну свідомість тощо.

Засідання II секції «Особистість в умовах інформаційного суспільства» проходило під головуванням доктора філософських наук, професора, завідувача відділу зарубіжної філософії Інституту філософії ім. Г. Сковороди НАН України В. В. Ляха та доктора філософських наук, професора, завідувача кафедри філософії та соціології Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця І. В. Васильєвої.

Засадничим для проблемного обговорення став виступ головуючого В. В. Ляха на тему «Соціальний характер і самореалізація особистості». Вчений підкреслив, що проблема самореалізації індивіда помітно актуалізувалася в другій половині XX століття. Її концептуалізація

насамперед пов'язана з представниками так званої гуманістичної психології, які наголошували, що людина потребує «творчої адаптації», яка має прийти на зміну пасивній адаптації періоду розквіту індустріального суспільства. Будучи цілковито залежною від соціально-економічної системи, людина індустріального соціального типу могла знаходити можливість для самовияву лише у формі різноманітної діяльності, спрямованої проти соціальної заангажованості, тобто діяльності, що передусім мала духовний характер, а в соціальній реальності проявлялася здебільшого як маргінальність. Цю неперехідність царини економічного і культурного життя метафізично закріпив теоретик постіндустріального суспільства Д. Белл. Чи змінюються можливості для творчої реалізації і свободи особистості при переході від індустріального суспільства до постіндустріального, демасифікованого, інформаційного з надсимволічною економікою? Віталій Васильович показав позитивні зрушення в самій суспільній системі в цьому плані: ця нова парадигма суспільства заохочує появу творчого, гнучкого, комунікативного, талановитого та здібного індивіда. Але він не казав про те, що ця система здатна надавати можливості індивіду для повної самореалізації, адже в ній існують певні обмеження для творчості, бо заохочується в основному технологічна творчість. До того ж життєва орієнтація індивідів залишається вписаною в модель існування за принципом вольдіння (Е. Фромм), тобто не переходить «по той бік» економічної, прагматично-утилітарної раціональності. Отже, в суспільстві інформаційної ери також актуалізується питання про зняття цих обмежень або про їх трансформацію в якусь іншу якість.

В продовження заявленої тематики та в контексті обговорення висловлених тез виступила Н. М. Скотна, професор Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Вона висловила власний погляд на розуміння особливостей соціокультурної ідентифікації особистості в сучасних інформаційних умовах і в цілому підтримала висновки В. В. Ляха. Участь в обговоренні взяли доцент кафедри філософії ГМІ НАУ М. А. Абисова, доцент кафедри документознавства, філософії та філологічних дисциплін Буковинського державного фінансово-економічного університету С. П. Балніченко та доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Николаївської філії В. Л. Демченко. Вони, зокрема, вказали на суперечність інформаційного суспільства з точки зору реалізації свободи людини. Але водночас із цим суспільство стає більш розмаїтим, формується нова реальність, головною ознакою якої є лавиноподібне прискорення змін, що вимагає від індивіда більшої гнучкості та здат-

ності до творчої адаптації, а свобода творчості і прагнення до самореалізації сприяють тому, що втрачається попередній набір смислових значень, за допомогою яких люди визначали своє ставлення до світу.

Про постмодерні риси сучасної людини, яка дедалі більше відмовляється від «великих наративів» і стає поліцентричною, говорили професор кафедри філософії ГМІ НАУ О. А. Матюхіна та доцент кафедри філософії ГМІ НАУ С. М. Ягодзінський. Вони, зокрема, згадали про такі риси сучасної людини: деполітизація; автономізація; мікроскопізація; суб- і трансгуманізація (як особлива форма дегуманізації); дивідуалізація (дроблення). Аспірантка кафедри філософії ГМІ НАУ М. В. Лукашенко, розкриваючи парадигму нової соціальності інформаційної доби, вказує на «дух часу» сучасного покоління, в якому переважною орієнтацією став егоцентризм та матеріальне і культурне споживацтво. Це покоління в сучасній літературі отримало назву «покоління У»: воно має справу з великими технічними досягненнями, але соціально-психологічно є розчарованим і сумним та водночас цинічним. З розвитком електронних засобів інтерактивного спілкування і з підвищенням рівня надійності та достовірності віртуального світу людина сучасного покоління зручно улаштовується в Мережі. Про мережеві проекти як фактор формування громадянського суспільства, про контекстуальність комунікацій в мережі Інтернет говорили доценти кафедри філософії ГМІ НАУ У. П. Кошетар та С. М. Ішук.

На негативну сторону сучасних процесів глобалізації та лібералізації для самореалізації людини у праці вказала Т. Г. Шоріна, доцент кафедри філософії ГМІ НАУ. Вона зазначила, що в умовах політекономічної дерегуляції, згорання соціальних функцій держави перед всевладдям свободи капіталу здійснюється підрив трудової етики, самого поняття справедливої та гідної праці. «Облегшені» умови праці породжують «облегшеного працівника» – так званий «прекаріат». Страждаючи від економічної невідзначеності, соціально-правової незахищеності, трудової лабільності, ця соціальна група переймається негативними соціально-емоційними почуттями: тривоги, відчуженості, аномії та злості, а відтак накопичує протестний потенціал. Доцент кафедри філософії ГМІ НАУ Т. А. Пода наголосила на ролі особистості в політичному дискурсі, директор Інституту міжнародних відносин НАУ А. М. Фоменко зосередила увагу на загрозах соціальних вибухів, соціальної дегуманізації та тероризму.

Велику увагу на секції було приділено освітньому виміру суспільства інформаційної доби та питанню самореалізації людини в сфері навчання і набуття професійної компетенції, сві-

тоглядним та методологічним проблемам філософії освіти. Цим проблемам було присвячено виступи професора І. В. Васильєвої та доцента кафедри філософії Київського національного лінгвістичного університету Г. М. Діденко, доцентів кафедри філософії ГМІ НАУ Н. М. Сухової та Н. А. Ченбай. Вони вказали на загальну тенденцію втягування середньої та вищої школи в сегмент ринкового глобалізованого суспільства, а відтак перетворення навчання на сферу послуг, а освіти – на товар для продажу та споживання. Громадяни, які отримали «полегшену» освіту, є першими кандидатами в «прекаріат», який ізольований від демократичних інститутів своїм приниженим станом, не здатен розібратися в складнощах сучасного життя. Двозначність імперативу «інформаційності» в культурі сучасного суспільства, значення гуманітарного знання в розвитку здібностей осо-

бистості розкрили доцент кафедри філософії та соціології Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця Н. В. Ведмецька та професор НАУ Є. Ф. Сластенко. Людина модерну – це людина, яка пізнає, зазначали науковці, а людина постмодерну – це людина інформована. Інформацію можна розуміти як відчужене знання, або знання, яке позбавлене сенсу. І чим інтенсивніше стає сьогодні потік інформації, тим більш безглуздою вона стає. Інформована людина постмодерну в курсі всього, але нічого не знає конкретно й швидко забуває те, про дізналась раніше.

Загалом робота секції відбулася в колі тісного спілкування між однопідумцями. Підводячи підсумки роботи, учасники секції наголосили на необхідності приводити сучасну освіту у відповідність до вимог науки XXI століття з урахуванням тенденцій інформатизації та комп'ютеризації.

Т. А. Пода, канд. філос. н.,
доцент Національного авіаційного університету